

SUMARI

Presentació	7
Albuquerque	13
La pròrroga.....	19
La discreció d'un cadàver.....	31
Gent del barri	35
La nit del llampec.....	49
La processonària de les antenes	65
De lectors i de gats.....	69
Amistats perilloses.....	75
Un cop de sort.....	89
El rei de la cornisa.....	99
Model exclusiu.....	107
El món de l'espectacle.....	113
La gabia	119
L'ajornament	127
De teves a meves.....	139
Si tu tens por, jo ja tremolo!.....	163
Les parets.....	171
Un altre tròpic	189

PRESENTACIÓ

EN ALGUNA OCASIÓ HAVIA PENSAT FER una tria d'entre els gairebé quatre-cents contes i narracions que he publicat al llarg dels anys en més d'una quinzena de volums, la major part dels quals avui dia són introbables: exhaurits i no reeditats, saldats, destruïts, convertits en pasta de paper o liquidats a cal drapaire. Bona part havien sortit en editorials que també s'han fos: Nova Col·lecció Lletres, Raixa, Selecta, Laia, Nova Terra, Cadí, Galba, L'Atzar, Edi-Liber..., i només es poden trobar en alguna biblioteca. No hi ha com ser vell per haver assistit a tantes desaparicions!

Avui, però, se'ns ha acudit que, abans, podria passar revista a aquelles narracions que he escrit al llarg dels anys i que per diferents raons han restat inèdites o que només s'han publicat en revistes literàries, diaris, en edicions particulars o en algun volum col·lectiu, al costat dels treballs d'altres autors. El resultat és la selecció que hem fet després de passar-hi el rasquet i que ara ofereixo a la curiositat dels lectors.

És evident que aquest llibre, tant pel moment com pel tema, l'estat d'ànim, l'entorn i les motivacions que em van portar a escriure cada narració, no pot tenir cap pretensió d'unitat. L'únic lligam és que totes tenen un mateix autor. Ara, en rellegir-les, no he intentat dissimular totes aquestes circumstàncies personals perquè crec que és el que els atorga

més autenticitat. En alguna cosa o altra, però, s'hauria de notar que han sortit de la mateixa fàbrica. Hi ha narracions, o contes, acabats d'escriure per un vell que ja ha complert noranta anys, i d'altres que es van redactar quan tot just n'havia complert trenta. Les motivacions en cada cas poden ser ingenuïtat en uns; mala bava en d'altres; depressió en certs moments o bé eufòria, tristesa, indiferència, tendresa, passió, curiositat, ironia... De tot hi ha, com a la vinya d'aquell terratinent tan poderós!

No m'ha semblat oportú intentar modernitzar —actualitzar, vaja!— els textos més antics, al final dels quals hem indicat l'any de procedència. En aquests, evidentment, el lector es pot sorprendre que s'hi parli de pessetes. En aquells llunyans anys seixanta i setanta ningú no tenia ni idea de la implantació de l'euro que aviat ens seria imprescindible per arribar a final de mes; ni que s'acabaria l'obligació de complir el malson del servei militar; ni que arribaria el dia que uns estris tan útils com els ordinadors i telèfons mòbils s'apoderarien de la nostra voluntat i n'esdevindríem esclaus: ningú, en aquells moments, no podia imaginar l'escena tan freqüent d'un vagó de metro amb tot el passatge pendent d'uns aparells que sense moure'ns del soterrani ens mantenen en contacte amb el món exterior, ens distreuen amb jocs, músiques, pel·lícules, o ens fan aguantar a cau d'orella la incontinença verbal d'algun suposat amic o parent, o la xerrameca insuportable o divertida d'algun passatger extravertit i més cridaner del compte... No! No m'he atrevit a introduir aquesta “modernor” en algunes de les narracions que amb tots aquests nous elements perdrien el to agrejolç d'una època difícil, trista i sòrdida que, malgrat tot, també proporcionava als que la vivíem alguns moments de felicitat, diversió i alegria. Érem tan joves, llavors!

En canvi, “De teves a meves”, és ben actual. El vaig escriure a raig el desembre de 2018, després que uns lladres esbotzessin una finestra de la caseta que tinc al poble, un

fet desgraciat que no ha fet feliç a ningú. A mi, no cal dir-ho, per tot el trasbals i incomoditat que suposen la intrusió i profanació per part d'uns estranys de la pròpia intimitat. I a ells, que no s'havien informat abans d'actuar, perquè després de jugar-se-la, en lloc dels diners i les joies que buscaven només hi van trobar llibres. D'allà on no n'hi ha, no en pot rajar.

No m'és possible comentar les narracions d'una en una perquè seria abusar. De tot plegat, la que potser m'ha fet, fa, més goig de recuperar és la que dona nom al recull, "Un altre tròpic", amb què l'any 1964 vaig guanyar el premi Joan Santamaria i que només es va publicar llavors com un apèndix de la revista *El Pont*, aquell producte fruit del voluntarisme i la tenacitat de Miquel Arimany.

El títol és un clar homenatge a Henry Miller, l'autor dels cèlebres *Tròpics* —de Càncer i de Capricorn—, que en aquells dies era prohibit i, per tant, força desconegut entre nosaltres. Els vaig poder llegir tots dos gràcies a Manuel de Pedrolo, que els comprava en edicions sud-americanes i franceses a les llibreries de vell. Més endavant, ja els vam tenir a l'abast, i en català!, gràcies a les modèliques traduccions que Jordi Arbonès feia de l'Argentina estant. Pedrolo, Arbonès... Grans escriptors i amics, tots dos tristament desapareguts!

Em penso que val la pena que em centri en aquest text, "Un altre tròpic", perquè em permetrà fer alguns comentaris amb relació al pas del temps i als canvis d'hàbits i d'escenaris.

D'entrada, el protagonista acaba de sortir del frontó Txiqui, de la plaça del Bonsuccés, a Barcelona, on només hi havia quatre gats, un fet que l'obliga a reflexionar sobre el destí d'aquest local i d'altres com podien ser el Jai Alai i el Colón, tots dos a la part baixa de la Rambla; el Condal, a l'Eixample; el Sol y Sombra, a tocar de la Monumental... L'home pensa, i l'encerta, que a aquests locals els queda poca vida perquè han perdut el favor d'un públic que hi

anava preferentment a fer apostes i a admirar les cames de les pelotaris quan els protagonistes eren femenins. Un públic que es va desplaçar cap als cinemes que en aquell moment vivien un moment brillant amb nous i esplèndids locals com ara els Alexandra, Arcàdia, Aristos, Atlanta, Montecarlo, Roxy, Waldorf, Windsor..., tots desapareguts, una mostra més del gust canviant del públic i del pas del temps. O el frontó Novetats, del carrer Casp, que va passar a ser teatre, cinema, altre cop teatre, i que ara és el solar on s'hi comença a edificar un hotel, que és el pa de cada dia, l'esport preferit de la nostra ciutat. Qui s'atreveix a dir què li tocarà ser, d'aquí cinquanta anys!

El gruix d'aquesta, diguem-ne, novel·la curta o narració llarga passa al Gran Teatre del Liceu d'abans de l'incendi de 1994. Bona part dels espectadors que avui ocupen les localitats del quart i cinquè pis —els més joves, naturalment— no tenen ni idea que, fins al moment que el foc no s'ho va menjar tot, a aquests pisos s'hi accedia, només, per una tètrica escala del carrer de Sant Pau, cosa que feia impossible que els distingits espectadors de la platea i dels tres primers pisos poguessin coincidir i, per tant, es contaminessin de la misèria d'aquella pobrissalla que s'apilotava a les altures. No vaig saber mai si en algun racó amagat hi havia una porta que comunicés els dos nivells humans. En tot cas, si hi era, sempre estava tancada i barrada. Les cues i corredisses que havia fet, l'autor, en aquella escala, per ser dels primers d'arribar dalt de tot i ocupar un seient amb dret a veure un tros d'escenari!

Avui s'accedeix a aquests dos pisos —quart i cinquè— per la porta principal de la Rambla, i els vestíbuls i els lavabos tenen les mateixes característiques que els de la resta del local. I un espectador del galliner, durant els entreactes, es pot permetre el luxe d'alternar o prendre una copa de cava amb qui sigui a la Sala dels Miralls. Visca!

Avui també s'han alterat altres costums com, per exemple, que els aplaudiments al final de cada acte, un cop ha caigut el teló, no provoquen la sortida dels cantants que s'han esgargamellat amb més eficàcia. Això es produeix només al final de la representació. L'orquestra, amb més pressupost i, ara, en mans tan competents com les de Josep Pons, sona molt millor i la gent no s'ha de tancar les orelles quan entren les trompes, que en altres èpoques desafinaven notablement.

En aquesta narració hi ha també una referència al carrer del Mas Casanovas. Ara, la Ronda del Guinardó s'ha menjat el tros que havia ocupat un poblat de barraques molt dens, a la vora de la paret que tancava el recinte de l'Hospital de Sant Pau que s'ha obert amb la instal·lació del nou centre sanitari, tan modern i confortable. Al xamfrà del carrer de Cartagena encara hi ha una font pública on llavors es feien llargues cues de barraquistes per proveir-se d'aigua. Una font per a centenars d'habitants! No cal dir que el poblat oferia un aspecte lamentable tot i l'esforç de moltes mestresses de casa que penjaven cortinetes en aquelles finestres irregulars.

Amb tot això no intento dir que avui hagi desaparegut la misèria i la necessitat. I ara! Pot haver canviat d'escenaris i en molts casos s'ha desplaçat o es manté dintre alguns pisos de llars aparentment normals amb tantes víctimes d'un atur creixent. Tot, però, ha canviat, com el cas de la romanesa que demana caritat asseguda a l'entrada del forn del carrer de casa, ben abrigada quan fa fred i amb el mòbil enganxat a l'orella per demanar instruccions al capítost que les distribueix cada matí per tota la geografia urbana amb una furgoneta.

“Un altre tròpic” continua a la sortida del Liceu i s'enfila cap a les Tres Torres, on el protagonista i un amic de circumstàncies acompanyaran dues minyones en una descordada aventura de final incert.

És, precisament, a partir d'aquí que se'm va acudir que el protagonista, un empleat de banca atípic, tronat, un dels

personatges més agraïts de la meva extensa galeria de perdedors, havia de ser l'eix de la novel·la que vaig escriure a raig tot seguit, *Els orangutans*, que hem reeditat cinquanta anys després de la primera edició.

També hi hem inclòs "L'ajornament", una narració que en el seu dia va ser prohibida per un censor que va considerar que podia afectar la moral de la tropa. Més endavant va guanyar un accèssit als premis Recull, de Blanes. I "Les parets", que vaig escriure l'any 1960, enlluernat pel corrent de la incomunicació que imposaven alguns creadors cinematogràfics com Antonioni, quan es podien produir inacabables converses en què els interlocutors exposaven uns punts de vista sobre un mateix tema que rarament coincidien. Aquí vaig intentar reproduir, però ben allunyat de la sofisticació dels escenaris d'aquell creador, el diàleg sense sortida que hauríem pogut mantenir a casa, en família, en un moment que se'ns presentava l'oportunitat de canviar de pis.

En aquest volum el lector trobarà el testimoni de molts anys d'una feina molt personal i més aviat ignorada, en contrast amb la meva dedicació als textos per a nois i noies, molt més coneguda i iniciada el 1961, quan el naixement de la revista *Cavall Fort*, que va aparèixer aprofitant una esclatxa de la rígida censura de l'època, ens va donar l'oportunitat de recuperar el contacte amb un públic jove que feia vint-i-tres anys que no podia llegir cap mena de text en la seva llengua.

Però això ja són figues d'un altre paner!

ALBUQUERQUE

Homenatge a Lucia Berlin

DE VEGADES, EL PASSAT SE'M FA PRESENT per més d'una banda. Fa pocs dies va ser un nom: Albuquerque. Tothom sap, i si no ho sap, ara ja no ho podrà dir, que correspon a una població dels Estats Units. Si en feia, d'anys, que l'havia esborrat de la memòria!

Per un cantó me'l va recordar un recull de narracions molt intenses i originals d'una tal Lucia Berlin, una autora que el públic americà va descobrir i aplaudir quan ja feia deu anys que era morta i enterrada. Una dona esplèndida que va viure una existència disbauxada, amb una barreja d'eufòria i tristesa: homes, fills, alcohol, els pulmons i la dèria d'esbravar-se per escrit... El llibre que acabo de llegir té un nom ben poc atractiu, com si es tractés d'una guia professional. Es titula *Manual per a dones de fer feines*, una ocupació a què l'autora es va haver de dedicar en alguns dels moments més crítics de la seva existència, quan les passava tan magres que havia de fer de tot per trobar la sortida d'un incert carreró.

Algunes d'aquestes narracions passen a Albuquerque, sí, i ara mateix penso que a mesura que les llegia, vaig recordar la meva relació amb aquesta població de l'estat de Nou Mèxic, on l'any 1975 va néixer Microsoft. Sembla que encara hi sobreviuen uns pellrogos amb molta personalitat, els navajos, que han superat en part les operacions de ne-

teja que portaven a terme aquells *cowboys* prepotents com Randolph Scott, que en feia de les seves en un *western* de finals dels anys quaranta titulat, precisament, *Albuquerque*.

Tots aquests records procedien, ja en pla personal, de quan em vaig obsessionar per l'anglès, una d'aquelles moltes dèries que m'han assaltat al llarg de la vida, i que, correm-hi tots!, esborrava rampells anteriors que també m'havien durat poc. L'anglès, una ceba que en algun moment vaig considerar imprescindible per portar a terme una iniciativa professional que es va fondre de cop, o a poc a poc, ara mateix no sabria dir-ho, al mateix temps que el negoci o l'objectiu que m'impulsava a entendre'l i, sobretot, a fer-m'hi entendre.

I, de sobte, vaig recordar que ja fa molt de temps vaig mantenir una breu relació epistolar amb algú que hi vivia, a Albuquerque. Tot plegat li devia enviar un parell de cartes, només, però sé que en vaig rebre, i més de dues, del seu destinatari: una noieta que ni que em matessin no podria dir la pinta que tenia. Jo ja era un adult que acabava de deixar enrere el servei militar, llavors. Havíem entrat en contacte gràcies a l'acadèmia on intentava aprendre anglès a corre-cuita, com una ampliació pràctica de les classes. Em sembla recordar que ella era una joveneta senzilla, amable i discreta. Fins i tot diria que em va enviar una fotografia seva que no em va obligar a fer cap esforç pensar què n'havia fet quan la vaig perdre. No, no era cap bellesa. I jo, les coses com siguin, no li vaig fer gaire cas, ja fos per això o perquè el negoci que tenia entre mans se'n va anar a l'aigua, ja no em calia fer cap intent per millorar el meu anglès i vaig entendre que un absurd intercanvi d'opinions sobre qüestions tan elementals i convencionals com el temps, els costums i alguna dèria personal no em faria avançar en el coneixement d'aquell idioma que ja no necessitava per a res. No cal dir que hi va fer, també, aquella indolència, marca de la casa, que acostuma a fer acte de presència i que em serveix per frenar la diversitat d'impulsos que m'assalten de tant en tant.

Em consta que ella, tot i el meu silenci, encara em va escriure unes quantes cartes més en un to un pèl angoixat, inquieta, com si tingués por que m'hagués passat alguna cosa dolenta. No devia entendre com era que no li agraiïa un parell d'obsequis que li devia haver costat una fortuna enviar-me per avió: una corbata estranya, barroera, teixida a mà pels seus veïns pellrogos, que va brindar als meus amics l'oportunitat de riure's de mi les poques vegades que em vaig atrevir a posar-me-la. I, sobretot, una pipa enorme, rara i molt més valuosa del que imaginava segons vaig saber quan me la vaig polir en una botiga especialitzada, l'amo de la qual era antropòleg. Un *kalumet* de debò, no pas una imitació per a turistes, una autèntica relíquia amb què els navajos fumen, l'un darrere l'altre, ben asseguts al voltant de la foguera mentre fan les seves pregàries, reflexionen sobre el passat o s'inspiren abans de prendre alguna decisió important quan totes les previsions els auguren un futur força negre.

Albuquerque!

És molt possible que la lectura de les narracions d'aquella Lucia Berlin que tan aviat fregava el terra d'un hospital com escrivia un text apassionat, no m'hauria portat a fer memòria si no fos que simultàniament, i de manera casual, vaig llegir una notícia en un racó del diari que cada matí fullejo al bar. El nom d'aquesta població figurava al costat del de la primera dona que acabava de ser elegida com a governadora de Nou Mèxic, un fet realment històric en aquell Estat, la capital del qual és, precisament, Albuquerque. Quan vaig llegir el nom d'aquesta dona se'm va remoure l'estómac. Es deia, precisament, Sheyla Riojos! No us sembla sorprenent?

No, és clar, no us ho pot semblar, tot i que a mi sí, i tant!, perquè Sheyla Riojos era, precisament, aquell nom que no em venia al cap quan pensava en la meva antiga corresponsal, aquella noieta que es preocupava per la meva salut, la bona minyona que s'esforçava a millorar el meu

anglès, l'amiga tan ben disposada que em va enviar aquell *kalumet*, amb la venda del qual vaig fer bullir l'olla una temporada que hauria pogut ser molt més llarga si hagués tingut consciència del seu autèntic valor.

Sheyla Riojos és, doncs, ara, al cap de tants anys, la distingida personalitat que portarà les regnes d'aquell estat que no va passar a formar part dels Estats Units fins al 1848, quan l'exèrcit americà el va segregar de Mèxic si us plau, per força. És clar que podria ser algú altre que es digués com ella. Una filla, per exemple, que hagués adoptat el seu cognom, tot i que quan vaig fer números vaig comprendre que podia ser ben bé aquella corresponsal amb qui feia tants i tants anys havia quedat com un drap brut.

De sobte, una altra de les meves caparrades em va obligar a portar a terme la jugada mestra amb què se'm va acudir que podria redimir aquella antiga indiferència i esborrar la idea que aquella mossa americana es podia haver fet de mi. No! Que a ningú li passi pel cap que vaig hipotecar el pis on visc sol i a precari —l'últim que em queda del llegat familiar— per córrer a una agència de viatges i pagar, bitllo-bitllo, un passatge que em portés a tocar el desert d'Arizona, llogar un taxi i presentar-me a l'acte de presa de possessió del càrrec de la meva antiga amiga i corresponsal! I ara!

No! Amb el pas del temps els deliris de grandesa han cedit i això no em va passar ni un sol moment pel cap. Però sí que vaig tenir la brillant idea de buscar un full de paper ben blanc, un bolígraf i remoure cels i terra fins a trobar el vell diccionari d'equivalències, treure-li la pols i confegir, encara que fos breument i amb una redacció pèssima, però prou entenedora, les meves *congratulations* pel càrrec amb què tan merescudament l'havien distingit, vaig escriure amb tota la cara, sense tenir ni idea dels seus mèrits, per més que bé prou que en deu tenir una pila atesa la rellevància del càrrec, oi?

I gairebé res més, encara que m'ho vaig fer venir bé, de passada, per recordar la intensa relació epistolar que havíem mantingut... I, pensant que ella ja no recordaria la meva infidelitat i falta de constància, vaig afegir, displicent, que ni jo mateix no podia saber perquè s'havia interromput amb els moments tan emotius i agradables que ens havia proporcionat aquell llarg intercanvi d'idees, com em vaig atrevir a qualificar aquelles dues cartes tan curtes com convencionals que em vaig dignar escriure-li.

Vaig enviar-li aquest text per correu urgent a la seu del govern d'aquell estat, una mica a l'atzar, sense esperar resposta perquè no creia que una personalitat remarcable que d'ara endavant ocuparia un càrrec tan rellevant m'hagués guardat ni que fos un raconet en la seva memòria... Bé, això és un dir perquè, en el fons, sí que esperava un detall, una nota per part de l'únic ésser humà d'entre tots els que he tractat en el curs de la meua vida que s'haurà distingit prou perquè li atorguin la facultat d'exercir una missió en l'organització de l'ordre mundial.

I va resultar, com no us podíeu imaginar, que la tal..., sí, que la Sheyla es recordava de mi perquè al cap de pocs dies vaig rebre, també per correu, un sobre amb què vaig enlluernar, primer el carter que me'l va facilitar en mà quan ens vam trobar a l'entrada de l'escala i, tot seguit, un parell de veïns als quals, abans i tot d'obrir la carta, els la vaig mostrar tot comentant, com si això fos el pa de cada dia, que era d'una meua vella amiga, la governadora d'un dels estats més importants d'Amèrica del Nord, encara que fos al sud.

Un cop a casa, però, no vaig trigar ni uns segons a obrir-lo, el sobre, de dins el qual vaig poder extreure un sol full de paper amb la capçalera ben impresa amb un escut i un dibuixet que devia ser el palau de la governació d'Albuquerque. Només hi vaig trobar dues paraules escrites de puny i lletra:

Fuck you!

Tot i que no domino la llengua viva, vaig entendre perfectament l'expressió. I si d'entrada vaig sentir que se m'encenien i em cremaven les orelles, tot seguit em vaig tranquil·litzar i fins i tot entendre i estovar. Era evident que la Sheyla, quan havia rebut la meva carta, havia recordat el seu antic corresponsal. Si no fos així, no se m'hauria adreçat amb tanta naturalitat.

Em sembla que vaig saber traduir perfectament el sentit que la meva antiga amiga volia atorgar a aquesta expressió tan vulgar. Em venia a dir una cosa com ara: “Fote't el *kalumet* pel cul!”

No m'ho podia prendre malament. I ara! Més aviat em va emocionar tanta familiaritat. I no va deixar de confortar-me la dosi de vanitat que em va proporcionar el fet que aquella dona, que havia arribat al cim, encara es recordés de mi, d'aquell individu insignificant que en algun moment havia ocupat un lloc en la seva vida.

LA PRÒRROGA

SURT DEL CAP AMB L'ÍNDIX DE LA MÀ DRETA prement amb força l'apòsit que la infermera li ha posat sobre el punt just en què li ha clavat l'agulla. Aquest cop, però, no ha repetit l'acudit tan suat amb què, en situacions semblants, acostuma a agrair l'habilitat del professional que li acaba de xuclar un petricó de sang: "Ja pot punxar quan vulgui, que estic a punt!", cosa que obliga l'altre, indiferent, sorprès o afalagat, a fer-li saber que ja ha enllestit l'operació.

Ja fa uns dies que toca més de peus a terra que mai, perquè, a més del gran problema de la dona, una tragèdia que ha intentat encaixar amb la sang freda habitual, hi ha d'afegir tot el que es relaciona amb la seva salut. El mateix facultatiu, un individu més aviat eixut, i que, d'entrada, ja li havia prescrit aquella analítica tan completa, no es va comprometre i, com si volgués parar el cop, no havia aventurat cap diagnòstic abans de llegir els resultats de les anàlisis i de les proves complementàries que ha de passar aquests dies. I quan li va recordar la situació que viuen a casa, prou coneguda per tots dos, l'home s'havia mostrat més bonhomíós del compte i li havia dit que no es preocupés, de moment... Ja t'ho diran! Es va mossegar la llengua per no comentar, sarcàsticament, que no es preocuparia abans d'hora, no... Però, i demà, què?

Ja fa uns minuts que camina pel carrer quan s'atura, aixeca l'apòsit i quan comprova que la punxada només ha

deixat el rastre d'una minúscula taca vermella, mou el braç amb energia, llança l'esperadrap a la primera paperera que troba i continua el camí amb decisió i empena renovades.

Sempre havia pensat que res ni ningú no podrien enterbolir ni canviar la seva tranquil·la, pacífica i pausada manera de pensar, de ser i d'actuar per encarar el tram final, ara que ja és vell. Tota la vida havia sabut que arribaria un dia en què el màxim a què podria aspirar seria a certa continuïtat, viure sense sobresalts, intentar conservar tot allò que li agradava, sempre a punt, però, per baixar amb ordre i sense traumes un graó, ja fos de l'escala econòmica, física o de salut. I havia decidit que no tenia dret a desmoralitzar-se malgrat tots els obstacles que hagués de vèncer, ja que la seva venjança al pas i als estralls del temps seria afrontar-los amb dignitat, amb ple coneixement de causa i sense falses esperances ni il·lusions perquè ni les circumstàncies, ni la justícia, ni el destí, ni la providència no tenien res a veure amb el que li podia caure al damunt, ja que tot depenia únicament de l'atzar.

L'atzar, l'única raó per la qual ell, avui, encara és viu, i ella, la dona, s'ha convertit en un vegetal. Si aquell gos de merda no hagués travessat per atzar la carretera obligant a frenar el cotxe que els precedia i contra el qual no van tenir cap altre remei que xocar, no haurien rebut l'escomesa del camió que els seguia i que tampoc no va poder frenar a temps.

De la mateixa manera que, molts anys abans, si a ella no li hagués caigut el mocador del coll a la sortida del cinema i ell no hagués estat prou llest per agafar-lo al vol, mai no haurien entrat en contacte. Pensa que totes les vides són un producte de l'atzar. Al llarg dels anys s'ha trobat en situacions que es podrien haver resolt de maneres tan diferents com ho hauria estat la seva vida segons el camí que hagués seguit. Si ara mateix, a la sortida del CAP, en lloc d'anar a buscar el bus, s'hagués endinsat a les entranyes de la ciutat,

és possible que la seva vida hagués experimentat un tomb considerable: a la sortida del metro hauria comprat cupons al cec de la cantonada. Com se li complicaria tot si l'atzar feia que li toqués un bon premi! El fet, a més, despertaria la cobdícia i, per tant, la sol·licitud i l'afecte sobtat d'aquells parents indiferents que fins ara ni es dignaven telefonar per saber si l'estat de la dona havia sofert alguna variació.

El cas de la dona, però, ha modificat alguna de les seves actituds. Li ha fet créixer, encara que sigui amb moderació, la capacitat d'indignació que sempre havia experimentat contra aquells que aprofiten qualsevol obstacle o pretext per renunciar a plantar cara, que deserten de la lluita per la vida i es deixen anar pel pendent de la fatalitat. Pels que abandonen. Pels que s'abandonen.

Abans del desastre, gairebé s'hauria divertit participant en l'escena que acaba de viure ara mateix, a la vorera, amb aquella noia "del cafè amb llet" que giravolta cada matí pels carrers del barri. No es pot dir que ningú, veí o passavolant, s'hagi escapat en un o altre moment de la petició rutinària formulada sempre amb la mateixa cantarella: "Perdoni, bon home, que em podria donar un euro per fer un cafè amb llet?", seguida, a continuació, quan rep tan sovint un no per resposta, d'una disculpa també mecànica: "Perdoni, perdoni...", pronunciada sense deixar de caminar.

Avui, però, s'ha atrevit a fer el que s'havia proposat l'última vegada que l'havia deixat passar de llarg. I, de lluny, així que l'ha vist venir, ha frenat i quan l'ha tingut a tret i ha començat a sonar la cançoneta tan habitual com desesperançada: "Perdoni, bon home...", l'ha tallat amb el discurs que s'havia preparat:

—No te'l donaré, l'euro, però si m'acompanyes al bar de la cantonada, farem un cafè i podràs demanar una pasta, o dues, segons la gana que tinguis.

Mentre parlava ha tingut ocasió d'adonar-se dels estralls que marquen aquell cos més jove del que aparenta: els

cabells esclarissats, les dents ratades, les galtes xuclades, els ulls apagats que reviften un segon quan sent aquell oferiment tan insòlit que l'agafa desprevinguda.

I, tot seguit, pensant sobretot en la dona, que és al llit, immòbil, li ha amollat allò que sempre, i ara més que mai, forma part de la seva manera d'entendre la vida:

—Mira, noia, si no reacciones a temps, no tindràs sortida. No et pots resignar a viure d'aquesta manera. La vida et pot oferir moltes oportunitats mentre tinguis dues cames que et portin amunt i avall, dos braços per treballar i...

Ha vist d'una hora lluny que la noia no sabia com havia de reaccionar fins que s'ha decidit, amb un deix de malícia, a donar-li les gràcies, tot insistint que necessitava l'euro per a una mica més tard perquè ara tenia pressa i...

No li ha fet cas i ha reiterat l'oferiment amb tanta amabilitat com amb la ferma convicció que, si no acceptava el tracte, ja se'l podia pintar a l'oli, l'euro. I quan ha estat a punt d'agafar-la pel colze per guiar-la cap al bar, ella ha perdut la paciència, s'ha tret la careta habitual de compungida resignació, se n'ha desempallegat abans que pogués arribar a fregar-li el braç i ha vomitat, realment emprenyada:

—Ja te'l pots fotre al cul, el teu cafè dels collons!

Un veí que acabava de presenciar l'escena no ha pogut evitar una rialla. L'home, que sabia de què anava, l'ha informat que la noia és la companya d'un pòtol que cada nit es fa un jaç en el recinte molt reduït d'un caixer automàtic. No els ha vist dormir mai junts i, per tant, no sap on passa la nit, ella, però sí que, durant el dia, a part de la permanent excursió amunt i avall a la caça i captura d'un euro, s'estan moltes estones junts, asseguts en un banc de fusta del passeig i es passen el porro fins que la burilla es desfà als dits de l'un o de l'altra.

Disgustat i impacient, ha agraït la informació amb poques paraules perquè ja tenia ganes de ser a casa. Pel que li quedava de camí ha pensat que no s'hi hauria d'haver ficat,

que no li hauria d'haver dit res, perquè si la noia ha triat aquella manera de viure, ell no n'ha de fer res. I quan ha pensat que un moralista tronat diria que la noia acabaria malament, gairebé ha somrigut i s'ha preguntat si hi haurà algú que se'n pugui escapar, de tenir un mal final.

Si al CAP no l'haguessin entretingut més del compte, ara podria passar pel garatge on manté el cotxe en perfectes condicions encara que després de la tragèdia només l'hagi utilitzat en comptades ocasions i sempre de cara a mantenir-lo en forma. Els qui els van atendre en el moment fatídic de l'accident el van portar a un taller, i ell hi va anar per fer-se'n càrrec, al cap d'un parell de setmanes.

Aquell dia, aparentment, ningú no havia rebut danys irreparables: el cotxe, uns quants bonys a la carrosseria, fàcils de corregir i tots a càrrec de l'assegurança. Ell, dues costelles ensorrades i un parell de talls a les mans. I ella, si no fos per l'estat d'inconsciència en què va quedar des del primer moment, s'hauria dit que no li havia passat res: ni una gota de sang, ni una cama ni un braç trencats, ni un blau a la cara. El sotrac que havia rebut a la columna, però, havia estat fatal malgrat el cinturó que portava posat. I els que hi entenien i que havien acudit a auxiliar-los amb immediatesa, des del primer moment havien comentat entre ells que la dona tenia mala peça al teler perquè tot feia pensar en un cas més de traumatisme craniocèfalic d'aquells que suposen la impossibilitat de regeneració de la medul·la, i...

Ja és a casa. Obre la porta i entra. El silenci que hi regna es trenca només per aquell estossecc massa conegut, seguit d'uns grinyols tan habituals com indesxifrables. Avança pel passadís a bon pas, fa un senyal amb la mà perquè la sud-americana que treia el cap pel lavabo es tranquil·litzi, i li diu:

—Fes, fes! No pateixis, que ja me n'ocupo jo!

I camina cap al fons fins a l'habitació de matrimoni on la dona passa bona part del dia. Avui encara no n'ha sortit. Aparta la cadira de rodes i hi entra tot seguit. Al llarg dels últims dos anys ha tingut prou temps per assumir aquesta situació, de manera que cada cop s'atenua més la inevitable fiblada que sent cada vegada que es troba immers en aquest panorama. Ara mateix, si no fos per l'espasa que penja sobre el seu cap, entrar-hi li transmetria una estranya sensació de confort.

S'hi acosta i, com si no fos conscient que ella hi és sense ser-hi, li comença a parlar mentre amb un seguit de mocadors de paper li eixuga les llàgrimes i les baves que es confonen amb els mocs que embruten el rostre d'aquella persona que estima tant o més que abans del desastre, ara, però, d'una manera diferent i més intensa perquè sap que no és correspost, que no en podrà rebre ni una sola paraula, ni una sola mirada de complicitat. Cada cop veu més clar que és cert allò que volen que entengui, és a dir, que ella no hi és i que, per tant, tot el que faci és inútil en el sentit que se'n pugui adonar i acceptar o mostrar alguna mena d'afecte.

El commou recordar que ell és l'únic i últim fil que la manté en contacte amb el món. I, mentre li parla, la mirada es concentra en aquells ulls extraviats que si primer miren en totes direccions, com si seguís el vol irregular d'alguna mosca, arriba un moment que es concentren i es fixen en ell fins al punt que li sembla que l'escolta, que segueix els seus raonaments. I ara que li ha agafat una mà, voldria que fos certa la falsa percepció que aquells dits s'han encarcarat, com si volguessin demostrar-li que entén el seu discurs i que fins i tot l'aprova:

—... i avui m'he atrevit a parlar-hi, amb aquella noia. I li he dit el que feia dies que portava al pap, sempre pensant en tu. Tu, que no t'hauries ensorrat mai només que tinguessis un mínim de possibilitats de moure't. Tu, que les

havies passat tan magres, de petita, a casa, amb aquell pare indolent i despreocupat, havent d'ajudar a créixer els teus germans, i que de tot te n'havies sortit gràcies a la voluntat, a les ganes de treballar pels altres. Tu, que mai no havies permès que ningú et tragués les castanyes del foc, i...

Parla suaument, a poc a poc, remarcant bé cada paraula per, si és possible, facilitar-ne l'entesa. I, un cop més, es crea el fals efecte que ella el segueix perquè ja fa un minut que no en desvia els ulls. Llavors, per descobrir si s'ha produït algun canvi, aixeca una mica la veu, fa una ganyota com si rondinés i s'hagués enfadat, tot i que les paraules no tenen res a veure amb un reny sinó amb un afalac:

—... és una desgraciada que em fa pena. I el seu company, també... Ella, com acostuma a passar sempre, és qui dona la cara, qui demana els diners que després es fumaran tots dos. I no, no li he parlat de tu perquè no m'hi he atrevit. Li hauria pogut dir, estimada, que tu mai no hauries cedit a l'adversitat, que ha hagut de ser allò tan terrible que vam viure que t'ha deixat en aquesta situació, i que jo, ara, gràcies a tu, em sento útil per primera vegada a la vida, tot i que sé que només et podré tornar una petita part d'allò que tu m'havies donat sempre.

La part final d'aquest discurs tan sovint repetit, l'ha deixada anar expressament en un to aspre i amb duresa, com si de sobte s'hagués enfadat, mentre, de cua d'ull, manté la mirada atenta a una reacció que no es fa esperar. I observa com s'esborra de mica en mica aquella expressió pacífica de fa tan sols un minut. Ara, en canvi, se la veu alterada, obre i tanca els ulls repetidament i deixa anar alguns gemecs lamentables.

Això l'obliga a callar, a prémer-li la mà amb més força per transmetre-li... Ai las! Què és el que li pot transmetre, en realitat, si ara mateix, continua l'experiment, canvia el to de veu i deixa anar una pila d'improperis en to suau, mel·liflu, com si l'afalagués o la volgués tranquil·litzar?:

—Soc un imbècil i un desgraciat que m'he volgut ficar allà on no em demanaven! La noia del cafè i el pòtol del seu company, ja se'n poden anar a la merda perquè no penso preocupar-me'n mai més. I si volen viure d'aquella manera, que els bombin! Ja s'espavilaran!

S'adona que l'expressió d'ella torna a canviar a poc a poc i que es calma al compàs d'aquelles paraules la música i el to suau de les quals —no pas el que signifiquen— aporten una sensació de pau. Si no fos que sap que ha de fer el cor fort i que no es pot ensorrar, callaria, se n'aniria a un racó i potser ploraria perquè s'esvaís la idea que la dona pot entendre el que li explica. Aquelles reaccions procedeixen del to, de la mirada, de l'estat d'ànim de qui té davant seu, i això encara li fa pensar que potser no està tot perdut perquè en algun remot racó d'aquell cervell ferit encara hi ha d'haver algun sensor que s'espanta o tranquil·litza quan detecta els canvis i modulacions de la veu. Tot i això, no es fa il·lusions. Els metges ja li han explicat que no n'ha de fer cas perquè les lesions són irreversibles i no s'hi pot fer res, encara que sempre s'agafa al ferro roent de l'esperança perquè desitja que es puguin equivocar.

Amb poca cosa es conformarien! Ell en tindria prou de saber que ella l'entén. Tanmateix, està ben convençut que ella no hi estaria d'acord, perquè ho voldria tot o, si més no, tornar a caminar, moure els braços i feinejar... És clar que ell també demanaria més, després. En primer lloc, que ella es pogués expressar de manera que també la pogués entendre. A qui ho podrien demanar, però? Si bé coneix algunes de les fórmules per invocar unes divinitats cruels que, en cas d'existir, no paren de mostrar-se pròdigues amb aquells que no s'ho mereixen, no sap, en canvi, com podria invocar l'atzar, aquesta bèstia indiferent, irracional i absurda, tant o més injusta que les altres.

I així que ella s'ennuega perquè no es pot desfer de la mucositat que se li acumula al llarg de l'aparell respiratori,

deixa de pensar i actua: agafa aquell aspirador tan usat, s'esforça a vèncer la resistència d'ella a obrir bé la boca fins que hi pot introduir l'aparell que xucla tot el que troba al seu pas provocant espasmes, més estossecs i molt de neguit. Quan ja s'ha recuperat, li torna a eixugar la cara amb més mocadors de paper.

Aviat serà l'hora de fer-la seure a la cadira de rodes per tal que, incorporada, pugui respirar d'una manera més normal. Això l'obligarà a demanar l'ajut de la noia que ara feineja a la cuina. Pels plats i la tassa que hi ha sobre la tauleta de nit comprèn que la mossa no l'ha esperat i ja li ha donat l'esmorzar, si és que d'esmorzar es poden qualificar els sucs que li haurà fet engolir amb l'ajut d'una sonda. I si per un cantó se sent alliberat d'aquesta feina, per un altre li sap greu no haver-hi pogut intervenir perquè és una manera més de mostrar-li el seu afecte.

Sap perfectament que si la dèria de ser a temps a casa per ajudar-la a esmorzar no l'hagués fet renunciar a passar pel garatge, res no hauria canviat. De la mateixa manera que la noia ja se n'ha ocupat, també l'hauria atès quan hagués sentit que s'ennuegava. Han fet sort, amb aquesta noia, perquè és llesta i, sobretot, perquè està ben disposada. Massa i tot, potser, perquè en moltes ocasions pren la iniciativa, se li anticipa i fa tot allò que ell creu que és obligació seva.

Com si hagués endevinat que la necessitava, la noia treu el cap per la porta de l'habitació. Amb una mirada entre tots dos en tenen prou per entendre's. Sí, encara que vulgui fer veure que no calia, la necessita per canviar-la de lloc. Així, amb uns quants moviments precisos, fruit d'una rutina que els obliga a repetir-los diverses vegades cada dia, la descotxen, comproven que li han de canviar els bolquers i quan ell es disposava a fer-ho, la noia, que és llesta com una mostela, ja s'hi ha interposat, aparta la peça de roba empastifada i se serveix de l'esponja humida per netejar aquella carn que es deixa fer perquè li és impossible col-

laborar o resistir-s'hi. I quan la noia s'ho emporta tot cap al safareig, té ocasió d'intervenir i escampa amb molta cura una mica de pomada per evitar que aquella carn afligida s'enceti més del compte...

La noia, que ja ha tornat, fa que sí amb el cap i entre tots dos la tornen a vestir. És una manera de dir perquè, de fet, només li posen una mena de bata perquè se senti abrigada, la incorporen i amb un cop de cap l'aixequen i col·loquen a la cadira de rodes que ja tenien a punt, a tocar del llit. No cal dir que l'hi han de subjectar bé perquè no rellisqui i, després d'escampar-li un bon raig de colònia pels cabells, la noia la pentina i fins i tot, davant l'assentiment d'ell, li passa pels llavis, amb suavitat, un llapis per donar una mica de vida a aquella cara morta.

Ara la noia es fa fonedissa perquè sap que ell ja no la necessita i se'n va al safareig, on, a més, hi ha la rentadora i tot el que li fa falta per restablir l'ordre natural de les coses.

Ell, mentrestant, i amb facilitat, condueix la cadira cap a la sala d'estar. Instal·la la seva dona en un lloc estratègic, i li diu, sabent que no és veritat:

—I, ara, ja ho saps, farem com cada dia: posaré la tele i buscaré un programa que et pugui agradar. I quan te'n cansis, sempre podràs veure els ocells que reposen a les branques dels arbres del jardí.

Ella, evidentment, no està ni per una cosa ni per l'altra. Manté el cap cot, com si el seu primer i únic objectiu fos comprovar que les dues mans que descansen sobre la falda, inermes, només esperen per posar-se en moviment una ordre que no els pot donar.

Durant uns quants dies no ha trobat la manera de refer-se d'un desassossec que no el deixa dormir tranquil. No s'ha pogut treure de sobre aquella preocupació. Com de costum, està pendent de qualsevol moviment de la dona, de qualsevol

detall que li pot fer pensar en una millora impossible o en un probable agreujament, encara que sàpiga que, tot el que passi no és sinó un fet normal dins el curs d'aquella situació anormal. Però també ho està, de pendent, del resultat de les proves que l'afecten a ell i que van començar amb aquella anàlisi que li van practicar al CAP el dia que, a la sortida, camí de casa, es va atrevir a parlar amb la noia que no para de demanar un euro per fer aquell hipotètic cafè amb llet. Li fa por només de pensar que el resultat de les proves demostrï que no li queda corda per a gaire temps, a ell. Què serà, de la dona, si ell no hi és per atendre-la i ajudar-la? Per més que el metge intentés tranquil·litzar-lo amb informacions sobre alguns centres perfectament equipats per acollir-la i atendre-la, l'esgarrija només de pensar que podria anar a parar en una mena de magatzem de desferres humanes sense que ell li pogués fer costat. No!

I quan arriba el moment que ha de passar pel CAP a parlar amb el metge sobre el resultat de les proves que li van fer, hi va amb el cor encongit. Tota l'angoixa que sent es refereix a la possibilitat de desaparèixer abans que ella per la situació d'indefensió en què la deixaria. No l'angunieja el que li puguin dir i que afecti les seves possibilitats de sobreviure una temporada més, ja que, al capdavant, ha viscut prou temps i és ben conscient que un dia o altre se n'haurà d'anar. A més, sap que no hi pot fer res ja que serà l'atzar qui decidirà. Però no pot suportar la idea que ella el sobrevisqui.

Per això, quan surt de l'edifici oficial amb el cap com un timbal i els resultats a la mà, només té ben present que el metge li ha dit que tot plegat ha estat una falsa alarma i que no hi ha res que faci pensar que se li acosta la data de caducitat. I, a més, i no sap si ho ha fet per aixecar-li un pam més la moral, l'home li ha assegurat que, gràcies a certs moviments socials de solidaritat, es produeixen avenços en el tractament de lesions com la que afecta la seva dona,

encara que els resultats positius no es preveuen per demà, ni demà passat.

I ja, altre cop camí de casa, casualment, torna a veure “la noia del cafè amb llet” caminant en direcció contrària a la seva, i sap, per tant, que es tornaran a creuar en pocs segons. Instintivament, butxaqueja, troba un grapat de monedes i abans que ella s’esquitlli sense badar boca, havent reconegut aquell excèntric que es pren el seu prec al peu de la lletra, li dona molts més diners dels que demana, tot i que sap que es convertiran en fum. I no es pot estar de dir-li, alegrement:

—Té, noia! I bon profit!

I, tot seguit, continua camí de casa. Somriu. Imagina l’escena que viurà d’aquí uns minuts. I com si no recordés que a la seva dona aquella anècdota li entrarà per una orella i li sortirà per l’altra, ja té ganes de ser-hi per explicar-li el que acaba de fer, senzillament, perquè està content.

2010

© Joaquim Carbó Masllorens, 2022
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S.L, 2022
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: setembre de 2022
ISBN: 978-84-1303-396-9
DL: L 570-2022
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S.L
www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.